

JOKKMOKKS KOMMUN

Skolkontoret
2009 04 28

Riktlinjer för
plan mot kränkande behandling
Jokkmokks Kommun

Bakgrund

Den första januari 2009 upphörde lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn- och elever (BeL) att gälla. Reglerna som rör diskriminering är överförda till den nya diskrimineringslagen (2008:567) och reglerna som rör annan kränkande behandling återfinns i ett nytt kapitel i skollagen. De nya reglerna började gälla den 1 januari 2009. Annan kränkande behandling kommer att benämnas kränkande behandling i skollagen (14 kap). I skollagen ersätter en årlig plan den likabehandlingsplan som huvudmannen haft ansvaret för att upprätta enligt BeL. Syftet med ändringen är att skärpa bestämmelsen på så sätt att en plan ska upprättas årligen, inte bara följas upp och ses över.

Diskrimineringslagen har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. I den nya lagen kommer förbudet mot diskriminering att gälla inom i princip alla samhällsområden, varav utbildningssektorn är ett. De två diskrimineringsgrunderna; könsöverskridande identitet eller uttryck samt ålder behöver inte ingå i förskolornas och skolornas likabehandlingsplaner (Prop.2007/08:95)

Huvudmannens ansvar enligt Skollagen

En utbildningsanordnare som bedriver verksamhet enligt Skollagen ska inom ramen för den verksamheten bedriva ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever (6 §). Huvudmannen ansvarar för att det vidtas åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling(7§). Vidare ansvarar huvudmannen för att det inom varje särskild verksamhet och varje år upprättas en plan mot kränkande behandling med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan (8 §).

Huvudmannens ansvar enligt Diskrimineringslagen

Utbildningsanordnare som bedriver utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen ska enligt den nya diskrimineringslagen inom ramen för verksamheten bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja lika rättigheter och möjligheter för barn och elever, oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning (3 kap. 14 §). Vidare ansvarar huvudmannen för att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att något barn eller någon elev utsätts för trakasserier som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning eller för sexuella trakasserier (3 kap.15 §)

Diskrimineringslagen föreskriver vidare att det varje år upprättas en plan (likabehandlingsplan) med en översikt över de åtgärder som behövs för att dels främja lika rättigheter och möjligheter för barn och elever oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning, dels förebygga och förhindra trakasserier på dessa grunder eller sexuella trakasserier. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som utbildningsanordnaren avser att påbörja eller genomföra under det kommande året. En redovisning av hur planerade åtgärder har genomförts ska tas in i efterföljande års plan (3 kap.16 §).

Kraven på årlig plan mot kränkande behandling och likabehandlingsplan kan uppfyllas i en och samma plan. Rektorer inom BUN:s verksamhetsområde kommer i fortsättningen att skriva en plan för sin förskola/skola som benämns ***Plan mot kränkande behandling***.

Definitioner och begrepp

Diskriminering

Diskriminering är när förskolan/skolan på osakliga grunder behandlar ett barn/en elev sämre än andra barn/elever. Diskriminering kan vara antingen direkt eller indirekt och missgynnandet ska ha samband med någon av diskrimineringsgrunderna.

Direkt diskriminering innebär att ett barn/en elev missgynnas i förhållande till andra, det vill säga behandlas sämre än hur ett annat barn eller annan elev behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation utifrån någon av diskrimineringsgrunderna. *Exempel: Kalle får inte följa med på gruppens utflykt eftersom han sitter i rullstol.*

Indirekt diskriminering menas att ett barn eller en elev missgynnas genom att man tillämpar en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringssätt som verkar neutralt, men som i praktiken särskilt missgynnar barn eller elever utifrån någon av diskrimineringsgrunderna. *Exempel: Anna och Lisa får inte anmäla sig som ett par till skolans avslutningsbal eftersom det endast är tillåtet att anmäla sig som kille och tjej.*

Instruktioner att diskriminera innebär att lämna order eller instruktioner om diskriminering av ett barn eller en elev i sin verksamhet utifrån någon av diskrimineringsgrunderna. *Exempel: En rektor sätter upp ett anslag som säger att alla huvudbonader inomhus är förbjudna.*

Trakasserier är ett uppträdande som kränker ett barns eller en elevs värdighet, och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna. *Exempel: När Maria kommer in kudrummet skriker pojkarna du är en cp-unge din pappa kan ju inte gå ordentligt.*

Kränkande behandling är ett uppträdande som utan att ha samband med någon av diskrimineringsgrunderna kränker ett barn eller en elevs värdighet. Kränkningar kan vara fysiska (slag och knuffar), verbala (hot, svordomar, öknamn), psykosociala (utfrysningar, grimaser), texter och bilder (mail, foton) *Exempel: Sofia har inga egna skridskor utan får låna av skolan vilket övriga flickor i klassen kommenterar nedlåtande.*

Övergripande mål i Jokkmokks kommun för arbetet mot kränkningar, trakasserier och diskriminering

- Alla barn och elever skall kunna känna sig trygga och bemötas och behandlas med respekt.
- Förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen, och skolan i Jokkmokks kommun skall vara miljöer som är fria från förekomst av diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.
- Alla förskolor och skolor ska ha en väl förankrad plan mot kränkande behandling.

Ansvar

- Rektor har det övergripande ansvaret för att upprätta en plan i arbetet mot diskriminering och kränkande behandling, i den anda som lagen föreskriver.
- Rektor har ansvar för att arbetet med att främja, förebygga och förhindra diskriminering och kränkande behandling sker.
- Rektor ansvarar för att anställda och uppdragstagare i verksamheten följer de skyldigheter som anges i lagar och författningar när de handlar i tjänsten eller inom ramen för uppdraget.

Planens utformning

Beskrivning av åtgärder

Planen ska ge en tydlig beskrivning över de åtgärder som behövs för att främja likabehandling och förebygga och förhindra trakasserier och diskriminering pga. kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning, funktionshinder samt kränkande behandling på förskolan/skolan.

Information

Planen ska ange hur information om förskolans/skolans sammantagna arbete för att motverka diskriminering, trakasserier och kränkande behandling ska spridas till barn/elever och föräldrar och hur informationen ska se ut till berörda parter i enskilda fall, exempelvis nya elever eller anställda. Den ska också ge en tydlig information till eleverna om vart de kan vända sig om de känner sig sämre behandlade på osakliga grunder. Det är viktigt att barn/elever/föräldrar är delaktiga i arbetet med att ta fram, följa upp och se över verksamhetens plan mot kränkande behandling.

Upptäcka och utreda

Planen ska beskriva rutiner för hur förskolan/skolan arbetar för att upptäcka, utreda, åtgärda och följa upp diskrimineringar, trakasserier och kränkande behandling. Den ska också beskriva hur den årligen ska följas upp och utvärderas.

Kartläggning och nulägesanalys

Planen ska också utgå från kunskap om den specifika situationen på förskolan/skolan samt innehålla en strategi för det långsiktiga arbetet och rutiner för akuta situationer. Kartläggning eller nulägesanalys ska genomföras årligen, för att kunna formulera mål och relevanta aktiva åtgärder för det kommande arbetet.

Plan mot kränkande behandling, innehåll

1. Vision

En övergripande vision för förskolan/skolan formuleras. Visionen formuleras utifrån ett långsiktigt perspektiv och behöver inte vara uppnåbar inom ett visst datum. Arbetet med visionen är ett sätt att skapa samsyn kring vilken miljö man gemensamt strävar efter inom verksamheten.

2. Kartläggning och nulägesanalys

För att veta vad förskolan/skolan främst behöver göra för att motverka diskriminering, trakasserier och kränkande behandling krävs en kartläggning av nuläget. Det behövs också en analys av resultatet. Kartläggning och nulägesanalys ger underlag, dels för att formulera mål för likabehandlingsarbetet under det kommande året dels för att utforma relevanta aktiva åtgärder. Det är därför viktigt att inom ramen för kartläggning och nulägesanalys beakta och synliggöra de olika diskrimineringsgrunderna och formerna av kränkande behandling. Nedan föreslås ett antal metoder som är lämpliga att använda i kartläggningen.

Diskussionsfrågor

Etnisk tillhörighet

- På vilket sätt garanterar vi ett likvärdigt bemötande av barn och föräldrar oavsett etnisk tillhörighet?
- Förmedlar vi stereotypa bilder av etniska grupper?
- Kan några av våra läromedel uppfattas som kränkande gällande etnisk tillhörighet?

Sexuell läggning

- Har vi diskuterat och kommit överens om ett lämpligt förhållningssätt för att garantera ett likvärdigt bemötande av homo- och bisexuella föräldrar?
- Synliggörs olika familjekonstellationer på ett naturligt sätt oavsett sexuell läggning?
- Kan några av våra läromedel uppfattas som kränkande gällande sexuell läggning?

Religion eller annan trosuppfattning

- Hur förhåller vi oss till olika religioner?
- Presenterar vi enbart kristna traditioner för barnen/eleverna eller tar vi även upp andra religioner och trosuppfattningar?
- Framställs en viss religion/trosuppfattning som mer värdefull än andra?
- Kan några av våra läromedel uppfattas som kränkande gällande religion eller annan trosuppfattning?

Funktionshinder

- Tänker vi på barn/elever med funktionshinder, vid organisering av verksamheten?
- Förmedlar vi stereotypa och negativt normgivande bilder av människor med funktionshinder?
- Kan några av våra läromedel uppfattas som kränkande gällande funktionshinder?

Kön

- På vilket sätt arbetar vi för att barnen/eleverna inte ska leka i könsskilda grupper och i könstypiska mönster?
- På vilket sätt uppmuntrar vi barn och elever att utforska och prova olika aktiviteter utan att låta sig hindras av vad som traditionellt förväntas av flickor respektive pojkar?
- Hur genomför vi förändringar i förskolans och skolans miljö i syfte att bredda könsrollerna?

Enkäter

Det är även lämpligt att genomföra elevenkäter som ett led i kartläggning/nulägesanalys. Dessa enkäter kan förslagsvis diskuteras i samband med elevernas utvecklingssamtal. Enkäterna bör innehålla allmänna s.k. trivsselfrågor, detaljerade frågor om upplevd diskriminering, trakasserier eller kränkning i olika sammanhang och allmänna attitydfrågor.

Planerade samtal

En del av kartläggningen kan utgöras av regelbundna planerade samtal med kamratstödjare, elevråd, elevvårdsteam och andra vuxna i skolan. Syftet ska vara att få information om stämningen på skolan och om händelser och situationer av betydelse för skolans uppdrag att främja likabehandling och därmed motverka diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.

Incidentrapporter

Rapporterade diskrimineringar/ trakasserier/kränkningar och vidtagna åtgärder ska dokumenteras. Då kan det vara en bra idé att sammanställa statistik över kränkningar uppdelat på de olika diskrimineringsgrunderna samt kränkande behandling för att sedan använda detta i kommande plan.

Genomgång av rutiner och regler

Arbetet med att förebygga diskrimineringar/ trakasserier/kränkningar handlar mycket om att kritiskt granska de rutiner och bestämmelser som redan finns på förskolan/skolan.

3. Mål

Med nulägesanalysen och visionen som utgångspunkt ska man formulera ett antal tydliga mål för att motverka diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. Målen kan gärna formuleras som både kortsiktiga och mer långsiktiga mål. De mål som enheten sätter upp ska vara så konkreta att det går att följa upp hur väl man uppnår dem. Målen bör vara tidsbestämda, det ska gå att avgöra om målen är möjliga att uppnå – och om de har uppnåtts vid sluttiden. Det ska vara tydligt vilket ansvar ledningen har och det ska vara tydligt vem som är ansvarig för att de uppsatta målen nås. Det är även bra om det framgår av verksamhetens budget vilka resurser som kan användas för arbetet.

4. Åtgärder och förebyggande arbete

Formulera även tidsbestämda åtgärder för hur målen ska nås och vem som ansvarar för dem. Det är viktigt att förskolans/skolans förebyggande arbete är långsiktigt och integreras som en naturlig del i verksamhetens övriga arbete. Arbetet ska involvera personal, barn/elever och föräldrar och återkommande ge möjligheter att samtala och reflektera kring förhållningssätt, värderingar, normer och relationer. Det är viktigt att det finns ett tydligt och konsekvent ställningstagande från ledningens sida liksom att ansvaret är tydligt fördelat. Att barn/elever görs delaktiga är särskilt angeläget i det förebyggande arbetet.

5. Att upptäcka diskriminering/trakasserier och kränkande behandling

Redan misstanke om att diskriminering/trakasserier eller andra kränkningar förekommer ska tas på allvar och det är viktigt att rutiner finnas för att tidigt upptäcka detta, t.ex. genom enkäter, barn/elevintervjuer, tät föräldrakontakt, elevsamtal, rastansvariga, kamratstödjare, utvecklingssamtal, skolmedling, kartläggningssamtal, observationer m.m.

För att underlätta att upptäcka förekomsten av diskriminering/trakasserier och kränkande behandling är det viktigt att pedagogerna arbetar för att:

- Skapa ett tillåtande klimat på förskolan/skolan som gör att barn/elever, föräldrar och personal vågar påtala problem och upptäcka kränkningar.
- Vara närvarande och lyhörd för stämningar och relationer i barn/elevgrupperna.
- Samtala med barnen/eleverna, både enskilt och i grupp
- Ha god uppsikt över alla platser där barnen/eleverna vistas.
- Skapa en god kontakt med föräldrarna.
- Planen mot kränkande behandling tas upp på utvecklingssamtalen.

6. Att utreda diskriminering/trakasserier och kränkande behandling

Den som upptäckt att någon blivit utsatt för diskriminering/trakasserier eller kränkande behandling ansvarar för att fakta om vad som hänt samlas in så fort som möjligt. Skolans personal ska ha tolerans för att olika personer kan ha olika versioner och reagera på olika sätt. I alla samtal ska den som utreder förhålla sig neutral och basera allt på fakta. Berörda barn-/elevansvariga/mentorer informeras direkt vid misstanke. Skolans Likabehandlingsgrupp ansvarar för att ärendet utreds och dokumenteras. All dokumentation samlas och arkiveras hos rektor. Likabehandlingsgruppen avgör om ärendet ska anmälas till polis eller socialtjänst utifrån gällande anmälningsplikt. Om den/de som kränkt går på samma skola ska skolpersonalen höra deras version. Om den/de går på annan skola ska rektor på den skolan kontaktas. Om personal misstänks ha kränkt barn/elev ska rektor alltid ansvara för utredningen.

Kamratstödjare/skolmedlare kontaktas och deltar om ärendet bedöms vara av det slag att så är lämpligt.

Steg 1

Enskilt samtal sker med den utsatte som får tillfälle att berätta om hur han/hon upplever situationen. I samråd med den utsatte och med hänsyn taget till ålder och mognad bestämmer man vad som ska göras i ärendet.

Exempel på aktuella frågor:

- Vad har hänt?
- Hur ofta?
- Hur länge?
- Var?
- Vilka är de inblandade?
- Hur upplever barnet/eleven det och vad har barnet/eleven för önskemål?

Den vuxne ska vara tydlig, visa att kränkningar är fel och oacceptabla. Den vuxna ska skapa förtroende och alltid tala om att uppföljningssamtal kommer att genomföras.

Skolan erbjuder att hjälpa eleven och är noga med att inte fokusera på händelsen utan på elevens välmående och vilket stöd som ska ges. Här kan det röra sig om kurator, skolsköterska eller annan vuxen som går in och erbjuder samtalsstöd. Samtalsstödet ska ha till syfte att stärka självförtroendet och bearbeta den eventuella rädsla som finns hos den som varit utsatt.

Vid misstanke om diskriminering/trakasserier eller kränkande behandling gällande vuxen – barn/elev skall den som upptäcker det reagera omedelbart på följande sätt:

- Tag den vuxne åt sidan och ställa ”hur frågor” samt hänvisa till planen mot kränkande behandling.
- Informera rektor omedelbart.
- Rektor ansvarar för att utreda, åtgärda, dokumentera och följa upp händelsen.

Steg 2

Enskilda samtal hålls med de misstänkta/skyldiga där vi följer arbetsgången:

- Tala om att vi vet vad som har skett.
- Be den misstänkte att berätta sin version av händelsen och om möjligt avkräv den misstänkte en bekräftelse.
- Förklara att skolan inte accepterar någon form av diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling och att skolan kommer att stoppa den.
- Berätta att de vuxna i skolan kommer att bli informerade och att alla kommer att arbeta för att stoppa kränkningarna.
- Låt barnet/eleven föreslå hur kränkningarna ska upphöra. Ge positiv respons till goda förslag.
- Gör klart för barnet/eleven att uppföljande samtal kommer att ske för att säkerställa att kränkningarna upphör.
- Bestäm tid för uppföljning.
- Berätta att skolan kommer att kontakta föräldrarna.
- Dokumentera och gå igenom förda anteckningar innan samtalet avslutas.
- Samtalsstöd ska även ges till den misstänkte för att ge möjlighet att arbeta med sin självbild och också komma in i en klassgemenskap som är acceptabel utifrån skolans normer och värderingar.

Steg 3

Vårdnadshavare till den kränkte och den/de som kränkt/trakasserat/diskriminerat ska kontaktas när skolan fått in de berörda versioner och likabehandlingsgruppen sett över det som hänt. Vårdnadshavarna ska dock kontaktas under samma dag oavsett om likabehandlingsgruppen har hunnit träffas eller ej. Även rektor ska bli informerad samma dag.

Vid hedersrelaterade omständigheter ska skolan överväga konsekvenser av att vårdnadshavare kontaktas. Skolan ska kontakta utomstående expertis i frågan. Elevhälsoteamet ska informeras som utifrån sin kompetens ska ge råd, stöd och vägledning. Uppföljning av ärendet sker inom lämpligt tid

Ansvarig personal/rektor ansvarar för att utreda, åtgärda, dokumentera och följa upp händelsen på där för avsedd blankett.

7. Uppföljning och utvärdering

Planen mot kränkande behandling skall vara ett levande verktyg i det dagliga arbetet. Den måste årligen följas upp, och nya målsättningar och åtgärder kan behöva formuleras. Planen ska därför innehålla en beskrivning av hur årlig uppföljning och utvärdering ska ske. Uppföljning och utvärdering av planen ska göras inom ramen för den skriftliga kvalitetsredovisningen. Resultatet av denna utvärdering bör beaktas vid framställningen av nästa års plan

8. Ny plan

Arbetet med att utarbeta en ny plan tar vid efter genomförd uppföljning och utvärdering.

Incidentrapport vid diskriminering/trakasserier/kränkande behandling vid förskolor och skolor i Jokkmokks kommun

Datum för händelsen: _____

Rapporten gäller:

Västra skolan Östra skolan Bokenskolan Vuollerimskolan Porjus skola

_____ Förskola

Rapporteringen avser händelse:

I vilken elev/personal känner sig diskriminerad/trakasserad/kränkt.

Som är uppenbar kränkning/diskriminering/trakasserier även om den utsatte inte påtalat det.

Diskrimineringen/trakasserier/kränkningarna har skett mellan

Elev - elev

Personal - elev

Elev - personal

Personal - personal

Kön på den som blivit diskriminerad/trakasserad/kränkt

Flicka/kvinna

Pojke/man

Kön på den som har diskriminerat/trakasserat/kränkt

Flicka/kvinna

Pojke/man

Diskrimineringen/trakasserier handlar om

Kön

Etnicitet

Religion eller annan trosuppfattning

Funktionshinder

Sexuell läggning

Kränkningarna har varit

Fysiska

Verbala

Psykosociala

Texter och bilder

Övrigt

Beskrivning av den anmälda situationen

Beslutade åtgärder

Deltagande vid mötet

Övrigt

Datum för uppföljning

Rektors underskrift